Svirydzenka K. (2016). *Introducing a New Broad-Based Index of Financial Development*. Washington, DC: International Monetary Fund, 16/5, 43 p. https://doi.org/10.5089/9781513583709.001

Thakor A. V. (2020). Fintech and Banking: What Do We Know? *Journal of Financial Intermediation, 41*, Art. 100833. https://doi.org/10.1016/j.jfi.2019.100833

Verhoef P. C., Broekhuizen T. & Bart Y. (2021). Digital Transformation: A Multidisciplinary Reflection and Research Agenda. *Journal of Business Research, 122*, 889–901. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.09.022

Vial G. (2019). Understanding Digital Transformation: A Review and a Research Agenda. *The Journal of Strategic Information Systems, 28*(2), 118–144. https://doi.org/10.1016/j.jsis.2019.01.003

Vives X. (2019). Digital Disruption in Banking. *Annual Review of Financial Economics, 11*, 243–272. https://doi.org/10.1146/annurev-financial-100719-120854

World Bank. Domestic Credit to Private Sector by Banks (% of GDP): Metadata, indicator FD.AST.PRVT.GD.ZS. *World Development Indicators*. https://databank.worldbank.org/metadataglossary/world-development-indicators/series/FD.AST.PRVT.GD.ZS

World Bank. World Development Indicators. *DataBank*. https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators

Xie X. & Wang S. (2023). Digital Transformation of Commercial Banks in China: Measurement, Progress and Impact. *China Economic Quarterly International, 3*(1), 35–45. https://doi.org/10.1016/j.ceqi.2023.03.002

Yehorycheva S., Khutorna M. & Rudenko M. (2022). The Development of Methodology of Banks' Financial Stability Assessment by Taxonometric Method. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice, 1*, 13–25. https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.42.2022.3650

Zakharkina L., Rubanov P. & Kabdybay A. (2025). Digitalization – CSR Integration in Transitional Banking: Evidence from Ukraine and Kazakhstan. *Banks and Bank Systems, 20*(4), 256–275. https://doi.org/10.21511/bbs.20(4).2025.20

Zarutska O., Dobrovolska O. & Masiuk I. (2024). Risk Management through a Kohonen Map Bank Business Model Survey: The Case of Ukraine. *Banks and Bank Systems, 19*(2), 221–233. https://doi.org/10.21511/bbs.19(2).2024.18

Дослідження не отримувало зовнішнього фінансування.

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

Google Scholar і Scopus використовувалися для пошуку, ідентифікації та систематизації релевантної наукової літератури. ChatGPT (GPT-5.5) використовувався як допоміжний інструмент для перекладу англійською мовою анотації до статті. Усі рішення щодо відбору даних, методології дослідження, статистичної перевірки, інтерпретації отриманих результатів, формулювання висновків, а також зміст рукопису були виконані автором, який несе повну відповідальність за дану роботу.

Стаття надійшла до редакції / Received: 13.09.2026
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 26.09.2026
Оприлюднено / Published: 23.10.2026

УДК 339.9:336.7
JEL: F30; F31; F38; G32
DOI: https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-9-509-519

ФІНАНСИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

©2026 ЗАПОРОЖЕЦЬ О. Ф., БОРСА В. В.

УДК 339.9:336.7
JEL: F30; F31; F38; G32

Запорожець О. Ф., Борса В. В. Фінанси зовнішньоекономічної діяльності в умовах глобальних економічних трансформацій

Дослідження спрямоване на усунення недостатньої систематизації сучасних підходів до фінансового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах глобальних економічних трансформацій, валютної нестабільності, геополітичних ризиків, зміни торговельних режимів, трансформації ланцюгів постачання та обмеженого доступу до фінансових ресурсів. Метою статті є визначення сучасних особливостей фінансового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств, оцінювання впливу глобальних економічних трансформацій, валютних, митно-тарифних і податкових факторів на фінансові результати ЗЕД та обґрунтування напрямів удосконалення фінансового управління підприємствами в умовах невизначеності. У дослідженні використано методи аналізу й узагальнення наукових джерел, системного та порівняльного аналізу, статистичного аналізу, логічного узагальнення, структурно-функціонального підходу та сценарного аналізу для оцінювання сучасних тенденцій і ризиків фінансового забезпечення ЗЕД. У результаті визначено основні фактори, що впливають на фінансове забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств, зокрема валютні коливання, зміни вартості капіталу, геополітичні та торговельні ризики, трансформацію логістичних і фінансових потоків та цифровізацію міжнародних операцій. Систематизовано основні джерела та інструменти фінансування ЗЕД, включно з власними коштами, банківським кредитуванням, акредитивами, гарантіями, факторингом, торговельним фінансуванням, страхуванням і валютним хеджуванням. Проаналізовано особливості фінансового забезпечення ЗЕД українських підприємств і вплив

митно-тарифного та податкового регулювання на собівартість, ліквідність, грошові потоки та фінансові результати зовнішньоторговельних операцій. Визначено роль державної підтримки експорту та цифровізації фінансових процесів у підвищенні фінансової стійкості підприємств. Обґрунтовано основні напрями вдосконалення фінансового забезпечення ЗЕД на основі диверсифікації фінансування, управління валютними ризиками, розвитку торговельного фінансування, удосконалення митно-податкового середовища та сценарного фінансового планування. Наукова новизна полягає в комплексному обґрунтуванні переходу до адаптивної моделі фінансового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності, яка враховує взаємний вплив фінансових, валютних, торговельних, митно-податкових, логістичних і геополітичних ризиків. Визначено, що поєднання диверсифікованих джерел фінансування, торговельного фінансування, державної підтримки експорту, управління валютними ризиками та цифрових інструментів створює основу для підвищення фінансової стійкості й адаптивності підприємств. Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості їх використання підприємствами, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, під час формування фінансової політики, планування експортно-імпортних операцій, вибору джерел та інструментів фінансування, управління валютними ризиками, оцінювання митно-податкового навантаження та розроблення сценаріїв фінансового розвитку.

Ключові слова: *зовнішньоекономічна діяльність; митно-тарифне регулювання; імпорт; експорт; міжнародні фінанси; податкова політика у сфері ЗЕД.*

Рис.: *1.* ***Табл.:*** *3.* ***Бібл.:*** *19.*

Запорожець Олена Федорівна *– кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, Одеський національний економічний університет (вул. Преображенська, 8, Одеса, 65082, Україна)*

E-mail: *zapolena.fed@gmail.com*

ORCID: *https://orcid.org/0000-0003-2340-3948*

Борса Вадим Вікторович *– доктор філософії, доцент, доцент кафедри фінансів, Одеський національний економічний університет (вул. Преображенська, 8, Одеса, 65082, Україна)*

E-mail: *Xtrail.illich@gmail.com*

ORCID: *https://orcid.org/0000-0002-2436-7945*

UDC 339.9:336.7

JEL: F30; F31; F38; G32

Zaporozhets O. F., Borsa V. V. Finance in Foreign Economic Activity Amid Global Economic Transformations

The study addresses the insufficient systematization of contemporary approaches to the financial support of enterprises' foreign economic activity under conditions of global economic transformations, exchange rate instability, geopolitical risks, changing trade regimes, transformation of supply chains, and limited access to financial resources. The aim of the article is to identify the current features of financial support for enterprises' foreign economic activity, assess the impact of global economic transformations, exchange rate, customs-tariff, and tax factors on the financial results of foreign economic operations, and substantiate directions for improving financial management under conditions of uncertainty. The study employs methods of analysis and generalization of scientific sources, system and comparative analysis, statistical analysis, logical generalization, structural-functional analysis, and scenario analysis to assess current trends and risks associated with the financial support of foreign economic activity. The main factors affecting the financial support of enterprises' foreign economic activity are identified, including exchange rate fluctuations, changes in the cost of capital, geopolitical and trade risks, transformation of logistics and financial flows, and digitalization of international operations. The main sources and instruments of foreign economic activity financing are systematized, including own funds, bank lending, letters of credit, guarantees, factoring, trade finance, insurance, and currency hedging. The features of financial support for the foreign economic activity of Ukrainian enterprises and the impact of customs-tariff and tax regulation on costs, liquidity, cash flows, and financial results of foreign trade operations are analyzed. The role of government support of exports and digitalization of financial processes in strengthening enterprises' financial resilience is identified. The main directions for improving financial support for foreign economic activity are substantiated based on financing diversification, exchange rate risk management, development of trade finance, improvement of the customs-tax environment, and scenario-based financial planning. The scientific novelty lies in the comprehensive substantiation of a transition to an adaptive model of financial support for foreign economic activity that considers the interaction of financial, exchange rate, trade, customs-tax, logistics, and geopolitical risks. It is determined that the combination of diversified sources of financing, trade finance, government export support, exchange rate risk management, and digital tools creates a basis for enhancing the financial resilience and adaptability of enterprises. The practical significance of the research results lies in their potential application by enterprises engaged in foreign economic activity when developing financial policies, planning export-import operations, selecting sources and instruments of financing, managing exchange rate risks, assessing customs-tax burdens, and developing financial development scenarios.

Keywords: *foreign economic activity; customs-tariff regulation; imports; exports; international finance; tax policy in the sphere of foreign economic activity.*

Fig.: *1.* ***Tabl.:*** *3.* ***Bibl.:*** *19.*

Zaporozhets Olena F. *– PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Odesa National Economic University (8 Preobrazhenska Str., Odesa, 65082, Ukraine)*

E-mail: *zapolena.fed@gmail.com*

ORCID: *https://orcid.org/0000-0003-2340-3948*

Borsa Vadim V. *– PhD, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Odesa National Economic University (8 Preobrazhenska Str., Odesa, 65082, Ukraine)*

E-mail: *Xtrail.illich@gmail.com*

ORCID: *https://orcid.org/0000-0002-2436-7945*

Сучасний розвиток міжнародних економічних відносин відбувається під впливом глобальних трансформацій, що змінюють умови здійснення зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) підприємств. Посилення взаємозалежності економік, цифровізація торгівлі, трансформація глобальних ланцюгів створення вартості, зміна географії товарних і фінансових потоків та зростання геополітичної напруженості формують нові вимоги до фінансового забезпечення ЗЕД. Його стратегіч-

не значення визначається необхідністю підтримання фінансової стійкості, конкурентоспроможності та адаптивності підприємств. Здійснення міжнародних операцій супроводжується валютними та процентними ризиками, транскордонними розрахунками, залученням фінансування, страхуванням контрактів, управлінням заборгованістю, а також дотриманням митних, податкових і регуляторних вимог. Додаткові ризики створюють зміни вартості капіталу, логістичних маршрутів, торговельні бар'єри та санкційні обмеження. Водночас цифровізація фінансових процесів, електронні платежі та документообіг сприяють зниженню трансакційних витрат і підвищенню прозорості операцій, хоча посилюють кіберризики.

Для українських підприємств фінансове забезпечення ЗЕД ускладнюється воєнними ризиками, пошкодженням інфраструктури, валютною нестабільністю, трансформацією логістики, обмеженим доступом до фінансових ресурсів і переорієнтацією зовнішніх ринків. За таких умов фінансове управління має забезпечувати не лише обслуговування експортно-імпортних операцій, а й фінансову стійкість і здатність підприємств адаптуватися до змін міжнародного середовища.

Отже, актуальною науковою проблемою є визначення сучасних особливостей фінансового забезпечення ЗЕД, систематизація фінансових ризиків та інструментів їх мінімізації, а також обґрунтування напрямів удосконалення фінансового управління підприємствами в умовах глобальної економічної нестабільності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика фінансів зовнішньоекономічної діяльності підприємств активно досліджується вітчизняними та зарубіжними науковцями, особливо в контексті фінансової нестабільності, трансформації міжнародних ринків і зростання невизначеності зовнішньоекономічного середовища. Основними напрямами досліджень є фінансове забезпечення експортно-імпортних операцій, управління валютними ризиками, міжнародні розрахунки, валютне регулювання та торговельне фінансування.

Важливий напрям українських досліджень становить управління валютними ризиками. О. П. Подра розглядає їх сутність, види та інструментарій комплексної оцінки й управління [1], тоді як В. О. Яценко акцентує увагу на волатильності валютних курсів основних торговельних партнерів України та пов'язаних із нею трансакційних ризиках [2]. А. Я. Сірко та О. В. Юринець досліджують вплив валютних обмежень воєнного періоду на управління ЗЕД українських підприємств [3], а сучасні дослідження підтверджують взаємозв'язок валютного регулювання, фінансової стабільності та ефективності зовнішньоекономічних операцій [4].

Окремий напрямок становлять міжнародні розрахунки та торговельне фінансування. І. М. Грінько досліджує сучасні форми міжнародних розрахунків і відзначає зростання ролі цифрових валют, смарт-контрактів та токенізації активів [5]. Зарубіжні дослідження засвідчують вплив валютної експозиції на умови банківського кредитування підприємств [6], а також взаємозв'язок валютного ризику, вартості торговельного кредиту та умов фінансування міжнародної торгівлі [7]. М. Калані, П. Маргаретік і Д. Морено встановлюють негативний вплив торговельної невизначеності на експортну активність і підкреслюють значення торговельного фінансування для підтримання оборотного капіталу підприємств [8].

Важливим сучасним напрямом є цифровізація міжнародного торговельного фінансування. М. Х. Альшаліл наголошує на необхідності поєднання технологічних інновацій із правовим забезпеченням і стандартизацією міжнародних фінансових процесів [9]. Отже, сучасні дослідження охоплюють широкий спектр проблем фінансів ЗЕД – від валютних ризиків і регулювання до міжнародних розрахунків, торговельного фінансування та цифровізації.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Водночас потребують подальшого комплексного дослідження питання взаємного впливу глобальних економічних трансформацій, валютних коливань, зміни умов фінансування, цифровізації та геополітичної невизначеності на фінансове забезпечення ЗЕД підприємств. Актуальним залишається формування адаптивної системи управління фінансами зовнішньоекономічної діяльності, яка здатна враховувати фінансові ризики, потребу в оборотному капіталі, доступність міжнародного фінансування та технологічні зміни у сфері міжнародних розрахунків.

ФОРМУЛЮВАННЯ МЕТИ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Мета статті полягає в дослідженні сучасних тенденцій фінансового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств, визначенні ключових фінансових ризиків і проблем та обґрунтуванні напрямів удосконалення управління фінансами ЗЕД на засадах адаптивності, фінансової стійкості та цифровізації.

ОПИС МЕТОДИКИ (СТРУКТУРИ, ПОСЛІДОВНОСТІ) ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методика дослідження ґрунтується на поєднанні теоретичного, аналітичного та прикладного підходів до оцінювання фінансового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах глобальних економічних трансформацій. На *теоретичному етапі* узагальнено підходи до визначення сутності та складових фінансового забезпечення ЗЕД, систематизовано джерела й інструменти фінансування та основні фінансові ризики. *Аналітичний етап* передбачав оцінювання впливу валютних коливань, змін міжнародного кредитування, цифровізації, трансформації торговельних потоків і геополітичної невизначеності, а також аналіз показників зовнішньої торгівлі України, митних надходжень, торговельного фінансування та державної підтримки експорту. На *прикладному етапі* визначено вплив митно-тарифного та податкового регулювання на фінансові результати ЗЕД і обґрунтовано напрями вдосконалення її фінансового забезпечення на засадах адаптивності.

У дослідженні використано методи аналізу і синтезу, порівняння, систематизації, узагальнення, статистичного аналізу та структурно-логічного моделювання. Інформаційну основу становили наукові публікації, матеріали міжнародних фінансових і торговельних організацій, нормативно-правові акти та офіційні статистичні дані України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ Й ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується глобалізацією, цифровізацією, зміною структури товарних і фінансових потоків, посиленням конкуренції та геополітичної напруженості. Ці процеси формують нові умови здійснення ЗЕД, підвищуючи значення її фінансового забезпечення для підтримання фінансової стійкості, ліквідності та адаптивності підприємств.

Глобальні трансформації впливають на рух капіталу, вартість фінансових ресурсів, валютні курси, міжнародні розрахунки та доступ до кредитування. Зміни глобальних ланцюгів створення вартості, логістичних маршрутів, постачальників і транспортних витрат зумовлюють додаткову потребу в оборотному капіталі, фінансуванні запасів та дебіторської заборгованості.

Важливою складовою трансформації є цифровізація фінансових процесів. Цифрові платіжні системи, фінансові технології, електронний документообіг та автоматизований контроль прискорюють розрахунки, знижують трансакційні витрати та підвищують прозорість операцій, водночас посилюючи вимоги до кібербезпеки та захисту фінансової інформації.

Суттєвим викликом залишається валютна нестабільність, яка впливає на вартість імпорту, експортні доходи та фінансові результати підприємств. Це зумовлює необхідність управління валютними ризиками, диверсифікації джерел фінансування, використання торговельного фінансування та страхування експортних ризиків. Геополітичні ризики, воєнні конфлікти, санкції, торговельні обмеження та зміни митних режимів можуть спричиняти блокування платежів, втрату ринків, зміну контрактних умов і зростання страхових витрат. За таких умов підприємства потребують диверсифікації торговельних і фінансових партнерів та підвищення адаптивності фінансового управління ЗЕД.

Для українських підприємств зазначені процеси ускладнюються воєнними ризиками, пошкодженням виробничої та транспортної інфраструктури, зміною зовнішньоторговельних маршрутів, валютною нестабільністю та обмеженим доступом до фінансових ресурсів. У цих умовах фінансове забезпечення ЗЕД доцільно розглядати як динамічну систему, що охоплює фінансові ресурси та джерела їх залучення, міжнародні розрахунки, управління валютними та кредитними ризиками, страхування, державну підтримку та фінансовий контроль.

Основними напрямами трансформації фінансового забезпечення ЗЕД є цифровізація, зміна торговельних і логістичних потоків, валютна нестабільність, трансформація міжнародного кредитування, посилення геополітичних і санкційних ризиків та зміна митно-податкового середовища. Це зумовлює необхідність диверсифікації джерел фінансування, підвищення фінансової стійкості, адаптивності та ризик-орієнтованості управління.

Сучасне фінансове середовище характеризується високою невизначеністю через валютні коливання, зміну процентних ставок, геополітичні ризики та порушення ланцюгів постачання. За прогнозом МВФ, світова економіка зросте на 3,0% у 2026 р. і на 3,4% у 2027 р., однак зберігаються підвищені ризики та нерівномірність економічного розвитку [10]. За таких умов фінансове планування ЗЕД має враховувати не лише очікувані результати, а й здатність підприємства адаптуватися до змін міжнародного середовища.

Особливої актуальності набуває доступ до торговельного фінансування. За даними Asian Development Bank, глобальний дефіцит торговельного фінансування у 2025 р. становив 2,5 трлн дол. США, а 80% опитаних банків очікують подальшого зростання попиту на нього через диверсифікацію рин-

ків та перебудову ланцюгів постачання [11]. Це підвищує потребу підприємств в оборотному капіталі для фінансування виробництва, транспортування, страхування та митного оформлення до моменту отримання виручки. Водночас структура ризиків ЗЕД розширюється через геополітичні, санкційні, митні, логістичні та технологічні ризики, що зумовлює необхідність поєднання власного та позикового капіталу, торговельного фінансування, страхування, факторингу, гарантій і валютного хеджування.

Важливою тенденцією є цифровізація торговельного та фінансового забезпечення ЗЕД. Цифрові платформи, електронний документообіг, автоматизована перевірка контрагентів, аналіз даних і штучний інтелект сприяють прискоренню операцій і підвищенню якості оцінювання ризиків. За даними ADB, 84% опитаних банків уже використовують ШІ для запобігання шахрайству та аналізу ризиків, а 57% розглядають можливість його використання для розширення фінансових можливостей [11]. Водночас нерівний доступ до фінансування зберігається: рівень відмов у торговельному фінансуванні для малих і середніх підприємств у 2025 р. становив близько 41% [11].

Таким чином, фінансове забезпечення ЗЕД трансформується від ресурсної функції до стратегічного механізму підтримки міжнародної конкурентоспроможності. Його ефективність визначається достатністю та вартістю ресурсів, диверсифікованістю джерел, швидкістю їх мобілізації, можливістю страхування та хеджування ризиків, а також цифровою інтеграцією фінансових процесів.

Фінансове забезпечення ЗЕД формується за рахунок власних, залучених і позикових ресурсів, вибір яких залежить від характеру операції, її вартості, тривалості, рівня ризику та фінансового стану підприємства. У міжнародній практиці торговельне фінансування охоплює акредитиви, експортне та імпортне кредитування, банківські гарантії, передекспортне фінансування, факторинг і фінансування ланцюгів постачання [12]. Власні ресурси забезпечують фінансову автономію, банківське кредитування – фінансування оборотного капіталу та виробничих потреб, акредитиви та гарантії знижують ризики неплатежу, а факторинг прискорює оборотність дебіторської заборгованості. Supply Chain Finance сприяє оптимізації фінансових потоків у ланцюгах постачання та розширенню доступу до ліквідності.

Важливими складовими залишаються страхування торговельних і політичних ризиків та хеджування валютних ризиків за допомогою форвардів, опціонів та інших інструментів. Отже, сучасна система фінансового забезпечення ЗЕД являє собою комплекс взаємопов'язаних джерел та інструментів, вибір яких має відповідати характеру операції та рівню пов'язаних із нею ризиків (*табл. 1*). Вибір фінансового інструменту залежить від його вартості, рівня ризику, тривалості операційного циклу, фінансового стану контрагента, валюти контракту та умов поставки. Поєднання різних інструментів забезпечує адаптивність фінансування, даючи змогу оперативно змінювати структуру джерел, перерозподіляти ресурси, використовувати страхування і хеджування та підтримувати необхідний рівень ліквідності.

Для українських підприємств фінансове забезпечення ЗЕД ускладнюється воєнними ризиками, зміною логістичних маршрутів, валютними обмеженнями, коливанням вартості ресурсів, пошкодженням інфраструктури та переорієнтацією зовнішньоторговельних потоків, що підвищує його значення для економічної стійкості підприємств. За даними Державної митної служби України, у 2025 р. товарообіг України становив 125,1 млрд дол. США, з них 84,8 млрд дол. припадало на імпорт і 40,3 млрд дол. – на експорт.

Основними напрямами імпорту були Китай, Польща та Німеччина, а найбільшими ринками збуту українських товарів – Польща, Туреччина та Німеччина [13]. Перевищення імпорту над експортом посилює потребу в оборотному капіталі для фінансування імпортних товарів, сировини та обладнання, тоді як для експортерів важливими залишаються фінансування та страхування контрактів.

Додаткове фінансове навантаження формують митні платежі. У 2025 р. до державного бюджету надійшло 716,1 млрд грн, що на 21% більше, ніж у 2024 р.; понад 75% надходжень становив ПДВ із ввезених товарів – 542,4 млрд грн, тоді як ввізні та вивізні мита забезпечили 55,2 млрд грн [14]. Митно-податкове навантаження безпосередньо впливає на потребу в оборотному капіталі, вартість імпортованої продукції та конкурентоспроможність підприємств, особливо тих, що використовують імпортну сировину, обладнання та комплектуючі для виробництва експортної продукції.

Також важливим напрямом фінансового управління ЗЕД залишається управління валютними ризиками. Зміна валютного курсу впливає на собівартість імпортних ресурсів, експортну виручку та фінансовий результат підприємства. Тому вже на етапі укладання контракту необхідно враховувати валюту платежу, строки розрахунків, допустимий рівень валютного ризику та можливість його хеджування. Фінансове планування має також

Таблиця 1

Основні джерела та інструменти фінансового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств

Джерело / інструмент	Основне призначення	Основний ефект для підприємства
Власні кошти	Фінансування поточних ЗЕД-операцій	Фінансова автономія
Банківський кредит	Фінансування оборотного капіталу та торговельних операцій	Збільшення фінансових можливостей
Акредитив	Гарантування платежу за умови виконання документарних вимог	Зниження ризику неплатежу
Банківська гарантія	Забезпечення виконання фінансових і договірних зобов'язань	Зниження контрагентського ризику
Факторинг	Дострокове отримання коштів за дебіторською заборгованістю	Підвищення ліквідності
Supply Chain Finance	Фінансування учасників ланцюга постачання	Оптимізація оборотного капіталу
Експортне кредитування	Підтримка виробництва та реалізації продукції на зовнішніх ринках	Розширення експорту
Страхування	Покриття торговельних і політичних ризиків	Зниження потенційних збитків
Валютне хеджування	Захист від несприятливих курсових змін	Стабілізація фінансового результату

Джерело: складено авторами на основі [12].

передбачати оцінювання впливу різних сценаріїв зміни валютного курсу на витрати, виручку, прибуток і потребу в оборотному капіталі.

В Україні поступово розширюються державні механізми підтримки експорту. Важливу роль відіграє Експортно-кредитне агентство України (ЕКА), діяльність якого спрямована на страхування експортних кредитів і зовнішньоекономічних контрактів та зниження ризиків українських експортерів. У 2025 р. ЕКА підтримало несировинний експорт на 10,43 млрд грн, застрахувало 84 кредитні договори та 106 експортних угод для 75 експортерів, продукція яких постачалася до 35 країн світу [15]. У І кварталі 2025 р. страховий захист експорту на понад 3,1 млрд грн для 20 компаній сприяв залученню майже 150 млн грн банківських кредитів [16].

Механізм державної підтримки можна представити як послідовність: ***страхування експортного ризику → зниження ризику для банку → розширення доступу до кредитування → збільшення оборотного капіталу → розширення експорту***. Особливе значення він має для малих і середніх підприємств з обмеженою заставною базою або кредитною історією.

Отже, сучасна модель фінансового забезпечення ЗЕД має ґрунтуватися на диверсифікації джерел фінансування, фінансовій гнучкості, ризик-орієнтованості, валютній збалансованості та державній підтримці. Водночас її ефективність значною мірою залежить від митно-тарифної та податкової політики, яка безпосередньо впливає на витрати та фінансові результати зовнішньоторговельних операцій.

Митно-тарифне та податкове регулювання визначає величину витрат при переміщенні товарів через митний кордон, потребу в оборотному капіталі та кінцевий фінансовий результат. Важливим його елементом є система митних платежів, що впливає на вартість імпорту та структуру витрат підприємств. У Європейському Союзі фінансове навантаження при імпорті формується митами, імпортним ПДВ, для окремих товарів – акцизами, а також антидемпінговими, компенсаційними та іншими торговельними заходами (*рис. 1*).

Як показано на рис. 1, митно-податкове регулювання має комплексний характер і безпосередньо впливає на формування витрат підприємств, що здійснюють імпортні операції.

Для українського імпортера фінансове навантаження включає ціну товару, транспортні та страхові витрати, митні платежі, ПДВ, а для окремих категорій товарів – акцизний податок. Основними митними платежами при імпорті є ввізне мито, акцизний податок і ПДВ. За даними Державної митної служби України, у 2025 р. до державного бюджету перераховано 716,1 млрд грн митних платежів, з яких 542,4 млрд грн припало на ПДВ

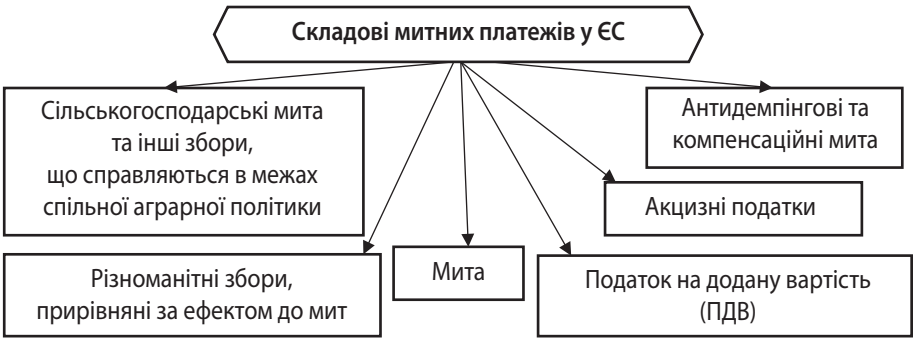

Рис. 1. Складові митних платежів та податкових нарахувань при імпорті в Європейському Союзі

Джерело: побудовано на основі [17].

із ввезених товарів, а ввізні та вивізні мита забезпечили 55,2 млрд грн. Таким чином, понад 75% надходжень митних платежів сформував ПДВ із ввезених товарів [18].

Для підприємства ПДВ при імпорті є не лише фіскальним платежем, а й фактором тимчасового відволікання оборотного капіталу, оскільки відповідні кошти сплачуються під час митного оформлення, тоді як дохід від реалізації або використання імпортованої продукції формується пізніше. Тому фінансове планування імпортної операції має враховувати не лише її рентабельність, а й часовий розрив між сплатою митних платежів та отриманням доходу.

Вплив митно-тарифного регулювання на фінансовий результат залежить від виду товару, його митної вартості, країни походження та застосовуваного тарифного режиму. Тому принципове значення для підприємства має правильне визначення митної вартості та класифікації товару за УКТ ЗЕД. Помилки у визначенні коду або митної вартості можуть призводити до зміни суми платежів, затримки митного оформлення та додаткових адміністративних і фінансових витрат.

Важливим фактором є застосування тарифних преференцій. Для українських підприємств особливе значення мають торговельні відносини з Європейським Союзом, оскільки зниження та скасування окремих ввізних мит у межах режиму вільної торгівлі Україна – ЄС сприяє зменшенню вартості зовнішньоторговельних операцій. Міністерство економіки України оприлюднює ставки ввізного мита на 2025–2026 рр. для товарів походженням з ЄС у межах відповідного режиму.

Тарифна лібералізація має подвійний ефект: з одного боку, здешевлює імпорт сировини, обладнання та інших ресурсів, а з іншого – посилює конкуренцію з боку іноземних виробників. Отже, тарифна політика впливає одночасно на витрати підприємства та його конкурентне середовище.

Важливе місце у фінансовому механізмі ЗЕД займає ПДВ. Операції з експорту товарів за межі митної території України оподатковуються за нульовою ставкою, що не збільшує ціну для іноземного покупця на суму українського ПДВ і створює умови для збереження права на податковий кредит відповідно до законодавства. Водночас застосування нульової ставки потребує належного митного та податкового оформлення.

Для окремих видів аграрної продукції діє режим експортного забезпечення, що передбачає спеціальні правила оподаткування ПДВ залежно від установлених законодавством умов. Це свідчить про поступовий перехід до диференційованого податкового регулювання з урахуванням товарної групи, характеру операції та ризиків відповідного сегмента зовнішньої торгівлі. Вплив митно-тарифного та податкового регулювання на фінансові результати ЗЕД підприємств наведені в *табл. 2.*

Отже, митно-тарифне та податкове регулювання є складовою фінансового механізму ЗЕД, а не лише системою фіскальних інструментів. Зміна ставок мита, умов оподаткування та тарифних преференцій безпосередньо впливає на собівартість, ліквідність, грошові потоки, прибутковість і конкурентоспроможність підприємства.

В умовах глобальних економічних трансформацій значення фінансового забезпечення ЗЕД посилюється через зміну торговельних режимів, митних правил, податкових умов та інтеграцію України до європейського економічного простору. У державних економічних орієнтирах України на 2026–2028 рр. серед факторів, що впливатимуть на розвиток економіки, визначено дію оновленої Угоди про поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі (ПВЗВТ) між Україною та ЄС, а також ризики введення нових митних тарифів і торговельних обмежень [19]. Тому фінансове планування ЗЕД має враховувати митні та податкові параметри ще до

Таблиця 2

Вплив митно-тарифного та податкового регулювання на фінансові результати зовнішньоекономічної діяльності підприємств

Напрям ЗЕД	Інструмент регулювання	Безпосередній фінансовий ефект	Потенційний вплив на підприємство
Імпорт	Ввізне мито	Збільшення вартості імпортованого товару	Зростання собівартості та потреби в оборотному капіталі
Імпорт	ПДВ	Тимчасове відволікання коштів	Вплив на ліквідність і грошові потоки
Імпорт	Акциз	Додаткові витрати для окремих товарів	Зростання кінцевої вартості продукції
Експорт	Нульова ставка ПДВ	Відсутність ПДВ у ціні експорту	Підтримка цінової конкурентоспроможності
Експорт	Митні процедури	Адміністративні та операційні витрати	Вплив на тривалість фінансового циклу
Імпорт і експорт	Тарифні преференції	Зниження митного навантаження	Зменшення витрат і розширення торговельних можливостей
Імпорт і експорт	Податкове регулювання	Зміна структури грошових потоків	Вплив на прибутковість і ліквідність

Джерело: складено авторами на основі положень Митного кодексу України, Податкового кодексу України та офіційних даних Державної митної служби України.

укладання зовнішньоторговельного контракту: повну вартість операції, прогнозовані платежі, тарифні преференції, валютні ризики та можливі зміни регуляторного середовища, що дає змогу перейти від реактивного до проактивного управління фінансами ЗЕД.

Проведений аналіз дає підстави визначити *основні напрями вдосконалення фінансового забезпечення ЗЕД українських підприємств:* диверсифікацію джерел фінансування, розвиток торговельного фінансування, державну підтримку експорту, фінансування продукції з високою доданою вартістю, управління валютними ризиками, цифровізацію фінансових процесів, удосконалення митно-податкового регулювання та сценарне фінансове планування. Їх реалізація передбачає поєднання власного та позикового капіталу, торговельного фінансування, факторингу, гарантій, акредитивів і страхування; розвиток державної підтримки та довгострокового фінансування експорту продукції з високою доданою вартістю; прогнозування валютних потоків і хеджування ризиків. Цифровізація фінансових і митних процесів сприяє зниженню трансакційних витрат, прискоренню розрахунків та підвищенню прозорості. Важливими залишаються передбачуваність митно-податкового середовища, гармонізація процедур з європейськими стандартами та застосування сценарного фінансового планування для оцінювання потреби у фінансуванні та допустимого рівня ризику. Основні напрями вдосконалення фінансового забезпечення ЗЕД підприємств України наведено в *табл. 3*.

Поєднання цих напрямів удосконалення фінансового забезпечення ЗЕД має здійснюватися на основі адаптивної фінансової системи, що дасть змогу підвищити фінансову стійкість підприємств, зменшити вплив зовнішніх ризиків і розширити можливості їх діяльності на міжнародних ринках.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження засвідчило, що глобальні економічні трансформації, геополітична нестабільність, валютні коливання, зміни торговельної політики та ланцюгів постачання зумовлюють необхідність переходу до адаптивної моделі фінансового забезпечення ЗЕД підприємств. Установлено, що його ефективність визначається не лише обсягом ресурсів, а й диверсифікацією джерел фінансування, вартістю капіталу, доступністю торговельного фінансування, страхуванням та управлінням ризиками. Для українських підприємств додатковими чинниками залишаються воєнні ризики, зміна логістичних маршрутів, валютні обмеження та висока вартість фінансових ресурсів.

Визначено, що митно-тарифне та податкове регулювання безпосередньо впливає на собівартість, ліквідність, грошові потоки та фінансові результати підприємств, тоді як тарифні преференції та нульова ставка ПДВ при експорті створюють можливості для підвищення їх конкурентоспроможності.

Таблиця 3

Основні напрями вдосконалення фінансового забезпечення ЗЕД підприємств України

Напрям	Основний механізм	Очікуваний результат
Диверсифікація фінансування	Поєднання власних і залучених ресурсів	Зниження фінансової залежності
Розвиток торговельного фінансування	Акредитиви, гарантії, факторинг, SCF	Підвищення ліквідності
Державна підтримка експорту	Страхування та кредитна підтримка	Зниження експортних ризиків
Фінансування продукції з високою доданою вартістю	Кредити та інвестиційні ресурси	Підвищення експортної конкурентоспроможності
Управління валютними ризиками	Прогнозування та хеджування	Стабілізація фінансових результатів
Цифровізація фінансів ЗЕД	Цифрові платформи, AI, автоматизація	Скорочення витрат і часу операцій
Удосконалення митно-податкового регулювання	Цифровізація та гармонізація процедур	Зниження регуляторних витрат
Сценарне фінансове планування	Багатоваріантне прогнозування	Підвищення адаптивності підприємства

Джерело: складено авторами на основі узагальнення результатів дослідження.

Обґрунтовано основні напрями вдосконалення фінансового забезпечення ЗЕД: диверсифікацію фінансування, розвиток торговельного фінансування та державної підтримки експорту, стимулювання продукції з високою доданою вартістю, управління валютними ризиками, цифровізацію, удосконалення митно-податкового середовища та сценарне фінансове планування.

Науковий результат полягає в обґрунтуванні переходу від ресурсно-орієнтованої до адаптивної моделі фінансового забезпечення ЗЕД, у якій фінансові рішення узгоджуються з рівнем валютних, торговельних, митно-податкових, логістичних і геополітичних ризиків.

Практичне значення підходу полягає в можливості його застосування для формування фінансової політики ЗЕД, планування експортно-імпортних операцій та вибору оптимальної структури фінансових ресурсів. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Подра О. П. Інструментарій комплексної оцінки та управління валютними ризиками підприємства у зовнішньоекономічній діяльності. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2025. Т. 7. № 2. С. 85–93. DOI: https://doi.org/10.23939/smeu2025.02.085
2. Яценко В. О. Оцінка волатильності валютних курсів основних торговельних партнерів України. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2024. Т. 23. Вип. 1. С. 159–176. DOI: https://doi.org/10.18524/2413-9998.2024.1(56).306985
3. Сірко А. Я., Юринець О. В. Вплив валютних обмежень на управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2025. Т. 7. № 2. С. 222–234. DOI: https://doi.org/10.23939/smeu2025.02.222
4. Холодна Ю. Є. Валютне регулювання в Україні: сучасні тенденції та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 68. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-130
5. Грінько І. М. Організаційні засади проведення недокументарних форм розрахунків у фінансуванні міжнародної діяльності. *Український економічний часопис*. 2026. Вип. 12. С. 36–42. DOI: https://doi.org/10.32782/2786-8273/2026-12-6
6. Bergbrant M. C., Francis B. B., Hunter D. M. How does currency risk impact firms? New evidence from bank loan contracts. *Journal of Corporate Finance*. 2024. Vol. 84. Art. 102542. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2024.102542
7. Hardy B., Saffie F., Simonovska I. Firm-to-firm financial linkages and dollar risk transmission. *Journal of Financial Economics*. 2026. Vol. 183. Art. 104311. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2026.104311
8. Calani M., Margaretic P., Moreno D. Navigating trade uncertainty: The role of trade financing and the spillover effects. *Journal of International Economics*. 2025. Vol. 153. Art. 104043. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jinteco.2024.104043
9. Alshaleel M. K. Digitalizing the End-to-End International Trade Finance Process and the Law: A Mission for the Entire Ecosystem. *European Business Law Review*. 2024. Vol. 35. Iss. 1. P. 49–80. DOI: https://doi.org/10.54648/eulr2024009

10. International Monetary Fund. World Economic Outlook Update, July 2026: Global Economy in Crosscurrents of War and Technology. Washington, DC : International Monetary Fund, 2026. 15 p. URL: https://www.elibrary.imf.org/display/book/9798229047999/CH001.xml?utm_source=chatgpt.com
11. Beck S., Pandey A., DiCaprio A., Malaket A. ADB Global Trade Finance Gap Survey. *ADB Briefs*. No. 378. Manila : Asian Development Bank, 2025. 16 p. DOI: https://dx.doi.org/10.22617/BRF250557-2
12. Trade finance: how volatile financial conditions influence its availability and impact trade levels. *IFC*. 2026. URL: https://www.ifc.org/en/insights-reports/2026/how-financial-volatility-affects-trade-finance-availability-trade-levels?utm_source=chatgpt.com
13. Товарообіг України торік становив $125,1 мільярда – митниця. *Укрінформ*. 12.01.2026. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/4079487-tovaroobig-ukraini-torik-stanoviv-1251-milarda-mitnica.html
14. Рекордні 716 млрд грн до бюджету: тенденції, що формували структуру митних надходжень у 2025 році. *Державна митна служба України*. 30.01.2026. URL: https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/rekordni-716-mlrd-grn-do-biudzhetu-tendentsiyi-shcho-formuvali-strukturu-mitnikh-nadkhodzhen-u-2025-rotsi-2624
15. У 2025 році ЕКА підтримало український експорт на 10,43 млрд грн. *ECA*. URL: https://www.eca.gov.ua/u-2025-roczi-eka-pidtrymalo-ukrayinskyj-eksport-na-1043-mlrd-grn/
16. «Зроблено в Україні»: ЕКА підтримало понад 3 млрд грн українського експорту за перший квартал 2025 року. *DIA*. 16.04.2025. URL: https://dia.dp.gov.ua/zrobleno-v-ukra%D1%97ni-eka-pidtrimalo-ponad-3-mlrd-grn-ukra%D1%97nskogo-eksportu-za-pershij-kvartal-2025-roku/
17. European Commission. EU Customs Tariff (TARIC). Taxation and Customs Union. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/online-services/online-services-and-databases-customs/eu-customs-tariff-taric_en
18. Дешко А. Л., Шемаєва Л. Г., Касперович Ю. В. Огляд виконання Державного бюджету України на 2025 рік та рекомендації для 2026 року. *НІСД*. 04.06.2026. URL: https://www.niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/ohlyad-vykonannya-derzhavnoho-byudzhetu-ukrayiny-na-2025-rik-ta?utm_source=chatgpt.com
19. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. Україна: економічні орієнтири на 2026-2028 роки. Консенсус-прогноз. Жовтень 2025. № 60. URL: https://me.gov.ua/download/ad731854-99d4-4850-82bb-e854b712bc3b/file.pdf?utm_source=chatgpt.com

REFERENCES

Alshaleel M. K. (2024). Digitalizing the End-to-End International Trade Finance Process and the Law: A Mission for the Entire Ecosystem. *European Business Law Review, 35*(1), 49–80. https://doi.org/10.54648/eulr2024009

Beck S., Pandey A., DiCaprio A. & Malaket A. (2025). *ADB Global Trade Finance Gap Survey*. Manila: Asian Development Bank. https://dx.doi.org/10.22617/BRF250557-2

Bergbrant M. C., Francis B. B. & Hunter D. M. (2024). How does currency risk impact firms? New evidence from bank loan contracts. *Journal of Corporate Finance, 84*, Art. 102542. https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2024.102542

Calani M., Margaretic P. & Moreno D. (2025). Navigating trade uncertainty: The role of trade financing and the spillover effects. *Journal of International Economics, 153*, Art. 104043. https://doi.org/10.1016/j.jinteco.2024.104043

Derzhavna mytna sluzhba Ukrainy. (2026, January 30). *Rekordni 716 mlrd hrn do biudzhetu: tendentsii, shcho formuvaly strukturu mytnykh nadkhodzhen u 2025 rotsi* [Rekordni 716 mlrd hrn do byudzhetu: tendentsiyi, shcho formuvaly strukturu mytnykh nadkhodzhen u 2025 rotsi]. https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/rekordni-716-mlrd-grn-do-biudzhetu-tendentsiyi-shcho-formuvali-strukturu-mitnikh-nadkhodzhen-u-2025-rotsi-2624

Deshko A. L., Shemaieva L. H. & Kasperovych Yu. V. (2026, June 4). Ohliad vykonannia Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy na 2025 rik ta rekomendatsii dlia 2026 roku [Ohlyad vykonannya Derzhavnoho byudzhetu Ukrayiny na 2025 rik ta rekomendatsiyi dlya 2026 roku]. *NISD*. https://www.niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/ohlyad-vykonannya-derzhavnoho-byudzhetu-ukrayiny-na-2025-rik-ta

DIA. (2025, April 16). *«Zrobleno v Ukraini»: EKA pidtrymalo ponad 3 mlrd hrn ukrainskoho eksportu za pershyi kvartal 2025 roku* [«Zrobleno v Ukrayini»: EKA pidtrymalo ponad 3 mlrd hrn ukrayinskoho eksportu za pershyj kvartal 2025 roku]. https://dia.dp.gov.ua/zrobleno-v-ukra%D1%97ni-eka-pidtrimalo-ponad-3-mlrd-grn-ukra%D1%97nskogo-eksportu-za-pershij-kvartal-2025-roku/

ESA. (2025). *U 2025 rotsi EKA pidtrymalo ukrainskyi eksport na 10,43 mlrd hrn* [U 2025 rotsi EKA pidtrymalo ukrayinskyj eksport na 10,43 mlrd hrn]. https://www.eca.gov.ua/u-2025-roczi-eka-pidtrymalo-ukrayinskyj-eksport-na-1043-mlrd-grn/

European Commission. *EU Customs Tariff (TARIC). Taxation and Customs Union*. https://taxation-customs.ec.europa.eu/online-services/online-services-and-databases-customs/eu-customs-tariff-taric_en

Hardy B., Saffie F. & Simonovska I. (2026). Firm-to-firm financial linkages and dollar risk transmission. *Journal of Financial Economics, 183*, Art. 104311. https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2026.104311

Hrinko I. M. (2026). Orhanizatsiini zasady provedennia nedokumentarnykh form rozrakhunkiv u finansuvanni mizhnarodnoi diialnosti [Orhanizatsiyni zasady provedennya nedokumentarnykh form rozrakhunkiv u finansuvanni mizhnarodnoyi diyalnosti]. *Ukrainskyi ekonomichnyi chasopys, 12*, 36–42. https://doi.org/10.32782/2786-8273/2026-12-6

IFC. (2026). *Trade finance: how volatile financial conditions influence its availability and impact trade levels*. https://www.ifc.org/en/insights-reports/2026/how-financial-volatility-affects-trade-finance-availability-trade-levels

International Monetary Fund. (2026). *World Economic Outlook Update, July 2026: Global Economy in Crosscurrents of War and Technology*. Washington, DC: International Monetary Fund. https://www.elibrary.imf.org/display/book/9798229047999/CH001.xml

Kholodna Yu. Ye. (2024). Valiutne rehuliuvannia v Ukraini: suchasni tendentsii ta perspektyvy [Valyutne rehulyuvannya v Ukrayini: suchasni tendentsiyi ta perspektyvy]. *Ekonomika ta suspilstvo, 68*. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-130

Ministerstvo ekonomiky, dovkillia ta silskoho hospodarstva Ukrainy. *Ukraina: ekonomichni oriientyry na 2026-2028 roky. Konsensus-prohnoz* [Ukrayina: ekonomichni oriyentyry na 2026-2028 roky. Konsensus-prohnoz]. https://me.gov.ua/download/ad731854-99d4-4850-82bb-e854b712bc3b/file.pdf

Podra O. P. (2025). Instrumentarii kompleksnoi otsinky ta upravlinnia valiutnymy ryzykamy pidpryiemstva u zovnishnoekonomichnii diialnosti [Instrumentariy kompleksnoyi otsinky ta upravlinnya valyutnymy ryzykamy pidpryyemstva u zovnishnyoekonomichniy diyalnosti]. *Menedzhment ta pidpryiemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia ta problemy rozvytku, 7*(2), 85–93. https://doi.org/10.23939/smeu2025.02.085

Sirko A. Ya. & Yurynets O. V. (2025). Vplyv valiutnykh obmezhen na upravlinnia zovnishnoekonomichnoiu diialnistiu pidpryiemstv [Vplyv valyutnykh obmezhen na upravlinnya zovnishnyoekonomichnoyu diyalnistyu pidpryyemstv]. *Menedzhment ta pidpryiemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia ta problemy rozvytku, 7*(2), 222–234. https://doi.org/10.23939/smeu2025.02.222

Ukrinform. (2026, January 12). *Tovaroobih Ukrainy torik stanovyv $125,1 miliarda – mytnytsia* [Tovaroobih Ukrayiny toryk stanoviv $125,1 milyarda – mytnytsya]. https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/4079487-tovaroobig-ukraini-torik-stanoviv-1251-milarda-mitnica.html

Yatsenko V. O. (2024). Otsinka volatylnosti valiutnykh kursiv osnovnykh torhovelnykh partneriv Ukrainy [Otsinka volatylnosti valyutnykh kursiv osnovnykh torhovelnykh partneriv Ukrayiny]. *Rynkova ekonomika: suchasna teoriia i praktyka upravlinnia, 23*(1), 159–176. https://doi.org/10.18524/2413-9998.2024.1(56).306985

Дослідження не отримувало зовнішнього фінансування.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Інструменти ШІ в підготовці цієї роботи не використовувались.

Стаття надійшла до редакції / Received: 20.09.2026
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 03.10.2026
Оприлюднено / Published: 23.10.2026

УДК 336.71:338.2
JEL: E4; G21; G28; G32
DOI: https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-9-519-529

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ БАНКУ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

©2026 **КОЗАЧУК Д. П.**

УДК 336.71:338.2
JEL: E4; G21; G28; G32

Козачук Д. П. Фінансова стійкість банку в контексті забезпечення фінансової безпеки держави

У статті досліджено теоретичні засади та практичні проблеми забезпечення фінансової стійкості комерційних банків України в умовах макроекономічної нестабільності та воєнних викликів. Попри значну кількість досліджень фінансової стійкості банків, недостатньо розробленими залишаються практичні підходи до формування стратегічного інструментарію її зміцнення в умовах макроекономічної нестабільності та воєнних викликів із урахуванням взаємозв'язку між стійкістю окремого банку та фінансово-економічною безпекою держави. Мета дослідження полягає у визначенні ключових аспектів забезпечення фінансової стійкості комерційних банків України та обґрунтуванні стратегічних інструментів її зміцнення на засадах ризик-орієнтованого підходу. Дослідження базується на системному та ризик-орієнтованому підходах, методах аналізу, порівняння, систематизації та узагальнення; здійснено ретроспективний аналіз банківського сектора України за 2006–2026 рр. на основі відкритих даних Національного банку України та сформовано авторську карту ризиків. У статті визначено ключові чинники подолання наслідків системних криз, серед яких провідне значення мають ризик-орієнтований підхід, стрес-тестування та імплементація європейських регуляторних норм. Ідентифіковано структурні дисбаланси банківського сектора та запропоновано комплекс стратегічних інструментів, зокрема зниження надмірної концентрації в державних цінних паперах і прискорення цифрової трансформації банків. У статті обґрунтовано необхідність інтегра-